

Primer počene zračnice

ali

Dialog z golobom

Zdenko Kodrič

© Zdenko Kodrič

december 2004

1. V sobi ženska. ERIKA. Stoji pred ptičjo kletko, v njej je domač golob – lahko je tudi nagačen – v rokah drži rezino kruha, ozre se in migne z glavo proti vratom.

ERIKA: Kaj se čudiš, Englec? Ko gre mimo, potrka. Vedno. Edini iz te hiše. Drugim je izpod časti. Čudaki pač. In z njimi morava živeti v tem varovanem stanovanju varne hiše. Kam gledaš? Ven bi rad šel, kaj! Ni govora, sva se pravkar pripeljala iz trgovine. In loto listke sva izpolnila ... Midva vse to lepo počasi: najprej berglo gor na balanco, potem še tebe – in gremo. Tole stanovanje sem si kupila z dobičkom od lota. O tem nihče nič ne ve. Niti moja hčerka ne! Nora igra, ta loto! In ti mi pomagaš, Englec! Ko zaprhutaš s krili, štejem: če petkrat, pomnožim z dve – ker imaš dvoje kril – in križec čez desetko, če enajstkrat, prekrižam dvaindvajset – in tako naprej. Zasvojenost posebne vrste. Vedno iste številke! Vedno isto zaporedje! Vedno isti dan vplačila, vedno ista ura, vedno iste sanje, vedno ista zmaga. Loto je moj spomin. Ko ne bom več upoštevala pravil igre, bom dementna, ženska za pomivanje posode, prah pod mizo.

2. Rezino kruha zavije v papir, sede k računalniku. Telefon.

ERIKA: Kar cinglaj! Dan in noč naju nadlegujejo. Ponoči Amerikanci in Kitajci, podnevi Rusi, Nemci ... Nikoli nimava miru. No, včasih komu uspe. Ko že mislim, da me kliče hči, me sigurno zagnjavi Huj-či Tang. Ali pa Džoni Stalkovič. Najhujša pa je Rusinja Jekaterina Esmejajevna, urednica revije Znanstvena družina. Vse bi imela, plačala pa nič! *Telefon.* Ona je. Najprej odloži, potem pa spet pokliče. Poznava jo kot svoj žep, kajne, Englec.

Halo! A čom ti? Vot tak ... Pagoda kakaja? Solnečnaja. U minja golub vaknje. Blagadarju za pismo. Nu, što ti! Ja nje prijedu v Maskvu. Simpoziumi dlja minja užasni i skušnavati. Ja takže sliškam stara i minja uže ničevo nje interesujet. Apublikuju li eto? Gdje? Harašo, ja tibje razrješaju. Gonorar? Njet, nje nado. Da svidanija. Kanješno, ja pazvanju. *Bulji v ekran.* Nikoli se nisem omožila. Zunajzakonsko hčerko pa imam. Ni me sram. Profesorica antropologije je – tako

kot jaz. Trideset let sem delala na univerzi in honorarno učila na dveh gimnazijah. Zdaj občasno predavam mulariji v cerkveni gimnaziji tam čez cesto. Nad mano stanuje gospod Erlač, on je tu najstarejši stanovalec. On trka. Uglajen, malo preveč razsipe, postajonačelnik na železniški postaji Pragersko. Imel je beneficirano delovno dobo. Pokojnino dobiva že toliko let, kot je delal. Finančno pa mu ne gre najbolje. Najbrž ga molzejo. Žena mu je umrla pred dvajsetimi leti. Simpatičen človek. Spet telefon. O, Frau Ebermann aus Berlin. Halo! Guten Tag! Wie gehts? Donnerwetter! Umöglich! Meine Text hast du verloren? Nein, nein, lieber Mensch! Ja, ja, ich bekomme deine übersetzende Text. Sehr gut. Ja. Und? Zehntausend Euro? Gut. Sehr gut. Aber ich habe ... Übertriebst, ja, das ist zu viel. Tausend! Ja! Gut! Aufwiedersehen. A si slišal, Engelc! Izgubila je moj doktorat in ga kljub temu prevedla - po spominu. In zdaj mi ga bo poslala, da preverim, če je dober. Kaj dober, odličen bo. Ebermannova ima čudovit spomin. Deset tisoč ponuja revija Deutsche Anthropologie ... Samo belega hočeš jesti, kaj. Kot jaz. Na, jej! Drobtinice morajo biti. Vsako razpoloviš, vem, potem pa kljuneš, ti moj zlati razvajenec, koruza ti ne diši več, kaj ...

3. Vključi računalnik in ga poveže z internetsko zvezo.

ERIKA zase: Varna hiša je moja zamisel. www erika pika ergula: »Antropološka znanost v svojem bistvu razlaga funkcioniranje ljudi znotraj varovanega območja. Gre za mutacijo zapora. Nasprotje antropologije ni antiantropologija, temveč delovanje človeka v nezavarovanem območju. Gre za arhetip duhovne odvisnosti, za socialno premiso nasilja. Nasilje je umetnost antropologije!« Erlačev najmlajši sin študira antropologijo na daljavo. Čudež! In kakšno sranje! S kompjuterjem študira! Tega ne morem razumeti! Mogoče zato, ker me je prav kompjuter uničil. V službi cel dan, potem doma cele noči in naslednji dan spet, celo življenje. Nisem se ga navadila. Ne predstavljam si, da bi lahko antropologijo študirala z električnim strojem. Golobu. Kaj je, kaj me gledaš, Englec, tebe takrat še ni bilo! Izgubljam stik s pomeni in s čudeži. Na zaslonu gledam dolgo brv, na kateri se guncajo mravlje. S pritiskom na tipko ESC se mravlje spremenijo v dolgonoge ženske. Na brv stopi velik, obrit in gol človek in drobna ženska ob njem pridiga o modi in da morajo telo žrtvovati za energijo, ki bo v kozmos potisnila vesoljsko ladjo. Dajte no! Antropologijo so zdaj zavrgli celo znanstveniki. Nekoč sem bila znanstvenica. Zdaj nisem več. Priznam. Preprih! Zapre okno. S svojim znanjem bi lahko veliko dosegla, a nisem. Uklonila sem se ženski v sebi in zapravela vse priložnosti.

Dan ali dva po doktoratu sem letela v Ameriko, v New York. Na univerzitetnem inštitutu Smithsonian me sprejme en tak bedak. Džoni Stalkovič. Govoril je srbsko. Slabo. Starši so iz Niša, je povedal. Take je klatil, da me je bilo sram in strah. In pomisli, Englec, predstojnik inštituta!

Preklinjal je, smrdel kot dihur, vohunil za mano, celo spotaknil me je na hodniku in se režal: »Bloody hell what a joke!« »Šala za nas redke ribe, Balkance,« je piskal. Ampak bil je doktor antropoloških znanosti! Ogledalo znanosti! Ko sem odpredavala, mi je rekel: »Ej, stara, ajde da se izljubimo! Ti si mi neki glupi crveni stranac a i simpatična drolja u jednom malom asimiliranom paketu. A ja kao Čisti Amerikanac od Niš, živim u neboderu pacova, a umret Ču u krevetu hotela Hilton! Zapamti to.« In sem si zapamtila! Tujec da sem, on pa da ni! On je tujec v znanosti, tujec in tujek! Crknil bo med podganami! Good bay, Amerika!

Sem šla rajši v Sovjetsko zvezo. Res. Z velikim veseljem. Ruske znanstvenice - ni jih veliko - ampak so znanstvenice. Malo debele, prepotene, bele polti, rdečelase - ampak stoprocentne.

Idejo za doktorsko disertacijo sem dobila na Pohorju. Takrat še nismo imeli svoje države in Zdravljice za himno. Poslušali smo govore, gledali parade ... *Zazvoni telefon.* Prosim! Kdo? Ne. Hvala, res ne, povejte mu, da sem odklonila povabilo. Že pred leti. Ja. Dobro. Ja, prevežite me. Dan. Vem, gospod predsednik. Prepoznala sem vas. Ne, kje pa! Akademija me sploh ne zanima. Zadovoljna sem s sedanjo pokojnino. Kdo me je predlagal? Predsednik države? Dajte no, dobro veste, da sem mu že pred leti stopila na jezik. Če se želi srečati z mano, mu dajte moj naslov. Sprejela ga bom. Hči? V redu. Nekje se potepa. Ne vem. Ne, nobenega vabila ne potrebujem. Nočem postati akademičarka, razumite me! Nasvidenje. Emica je podobna svojemu očetu. Nosil je očala z debelimi stekli - kot dno od steklenice - imel je nos, kaj nos, Pekrsko gorco je prenašal sredi frisa, in tiste svoje pohorske o-je in e-je tako izgovarjal, da bi mirne duše lahko poučeval oslovsko riganje na gledališki akademiji.

V svoji disertaciji sem obdelala enkratno primer s Pohorja. Hči revnega kmeta zanosi s sinom premožnega. Dvigne se prah, premišljen hlad, ki Človeka spremeni

v led. Ampak – zgodi se čudež: vsi vaščani – od najmlajšega do najstarejšega – mladi materi pomagajo. Vsi skrbijo zanjo: nekdo obleče dojenčka, drugi prinese mleko, sosedje dekletu dajo celo denar ... V vasi ni človeka, ki mladi mamici ne bi pomagal. Vsemu temu in tej nepričakovani prijaznosti nasprotuje samo eden. Dekletov oče. Kako je lahko šla s takim ničvrednežem v posteljo?! Kako je sploh lahko dala noge narazen pred tem bogatinom?! Zakaj ni umrla med porodom z otrokom vred?

Na Pohorje prispem pravočasno. Na lastne oči vidim mamico, dojenčka, njegovega ateka, surovega očeta mlade mamice, župnika, sosede ... Celo vas spoznam. Njen oče prevzame vlogo preziralcev. Namesto vasi je on vas. Prezira jo do obisti. V antropološkem smislu postane konvertit v najslabšem pomenu besede. Pričakovati je bilo namreč, da bo vas obsodila revico, češ da se je šla nastavljat premožnemu fantu. A zgodilo se je nasprotno. Nisem mogla verjeti. Nihče ni mogel verjeti. Dogodek se kmalu pojavi v časopisih drugih držav. O vasi pridejo posnet sedem ali osem dokumentarnih filmov, moja disertacija pa je od leta '61, ko sem jo končala, do danes prevedena v enajst tujih jezikov, nazadnje v kitajskega. Njenemu očetu to nič ne pomeni. Še naprej jo obrekuje, jo tepe in žali, mlademu očku ne dovoli obiskov ...

Tudi s tisto kozo, ki so jo imele uršulinke, se ne bi pripetila nerodnost, če sestre živali ne bi prijazno sprejele medse. V samostan jo je pripeljala ena od sester. S Krasa. Ob slovesu je od svojih dobila kozico. Mati ji je rekla, da koza prinaša srečo. In sta s kozico odšli. Najprej peš, potem z vlakom. V Ljubljano. Moje pisanje nima neposredne zveze s to živaljo. Antropologija sicer govori o vseh možnih členih, ki sestavljajo verigo od človeka do narave, ampak koza nastopa v drugačnem kontekstu. Preprosto rečeno: antropologija je tudi moja pot v tezensko kemično čistilnico! Tjagrede in tudi nazajgrede srečujem ljudi, živali, vidim predmete, rastline. Kemična čistilnica je v tem primeru vrh antropološke znanosti, kajti čistilnica je osnovna baza, v kateri predmeti postanejo drugačni – sicer še vedno prilagodljivi človeku in naravi, a drugačni v socialnem, da ne rečem kemičnem smislu. Koza je žival. Tega ni treba dokazovati. S kozo se človek dopolnjuje, njeno mleko je zame imperativ lakote. Koza presvetlih uršulink pa je bila sploh nekaj posebnega. Ko se je žival privadila življenju v kloštru, je postala inventar, potni list, osebna izkaznica, postala je vse. Lahko je puščala bobke, kjer je hotela, lahko je meketala, ležala sredi kuhinje, se zaganjala v ljudi – nekega dne celo v kaplana, ki je hodil s Trnovega jest k uršulinkam!

Tam, v tisti pohorski vasici bi morali svoje življenje organizirati po samostanskih načelih. Zakaj? Sestre bi iz svojih vrst gladko izločile očeta mlade mamice! Prezir bi pokopali, mladi atek bi se odločil za poroko in cela vas bi od poroke imela samo korist. Engeln, a me ti poslušaj, tebi govorim?! Včasih se mi zdi, da si edini, ki ga imam rada. A ti veš, da v življenju nisem imela teknice: ne v znanosti ne v ljubezni. In tudi med golobicami je ne bo.

Midva se dobro razumeva in ta tvoj ru-ru-ru - vem, kaj pomeni. Ko napihuješ vrat, ko širiš repek in ko se vrtiš kot vrtavka, me vznemirjaš, da kar boli. Kaj mežikaš, Engelc? Ne, nikamor ne grem, pridna bom, ostala bom s tabo, res, sivček moj mali!

5. Umije si roke. Telefon.

ERIKA: Kdo bi to bil? Ja? Halo? Diga! Diga! Eulalia Eglesias! Si, si. Buenos dias. Su revista no me gusta. Usted ha traducido el texto, pero no ha tenido en cuenta mi consejo. El corazon debe escribirse con mayuscula. Si. Si. Naturalmente! No, no ... Odložila je. Najprej vsa goreča, da me uvrsti na simpozij Inštituta Tarragones d'Antropologia, zdaj pa, ne vem: izbrisana! Španci so silno sebični. Nič hudega, požrla bom misel na špansko slavo!

Veš, Engelc, poroke v pohorski vasi ni bilo. Ostala je sama z otrokom in s svojim sitnim očetom. Mladenič je zbežal v mesto in se rešil dekleta, trdna kmetija je propadla, bogati kmet se je obesil, njegovo ženo pa so odpeljali v Ormož. Ne vem ... Na tem primeru sem dokazala, da imperij polne sklede še ni garancija za dobro življenje. Kaj je imperij polne sklede? Bom ponazorila s primerom koze iz kuhinje pri uršulinkah. Koza se je nekega jutra zbudila zelo zgodaj. Zameketala je in vstala. Na gladkih opečnatih tleh ji parklji niso dovolj dobro prijeli, zato je nerodno stopila v lonec, ki so ga sestre prejšnji večer odložile na tla, da bi se juha v njem čimprej ohladila. Zajemale so jo kar s tal in jo nosile na mizo v jedilnico.

Ko je zjutraj prišel kaplan, si je zaželel včerajšnje juhe. Uršulinke niso vedele, da je koza zjutraj padla. Ko se je pobirala, je stopila v lonec z juho, in si pri tem na njegovem robu razklala parkelj. Ta je padel v juho. Sestre so lonec dvignile – koza se je sama – in na štedilniku pogrele juho za kaplana. Juho sem odnesla kaplanu, se priklonila in krožnik položila na mizo. Že ko sem ga nesla, me je iz juhe gledala neka stvar, nek špičast predmet. Vidiš, Engelc, v takem primeru je tudi antropološka znanost nemočna. Nisem pa mogla s prstom pobroditi po juhi in preveriti, a je v krožniku kost, meso ali kaj drugega. Kaplan me je lepo pogledal, položil svojo roko na mojo in jo zadržal. »A ti si pa nova tukaj?« me je nagovoril in mi pomežiknil. »Nova ravno ne, prvič pa strežem. Študiram antropologijo, tukaj stanujem po zaslugi gospoda Trstenjaka.« Opazila sem, kako grdo je zavil z očmi, ko je zaslišal to ime, in rekel: »A, antropologijo? Lepo, lepo ... Potem pa ljubite stvarstvo božje: sleherno stvar, rastlino, žival, tole juho, ta krožnik, mojo roko?« »Vse stvarstvo, gospod,« sem tiho rekla in umaknila roko. »Dober tek.« Prikimal je, vzel žlico, jo obrisal v namizni prtček in juho pomešal. »Kaj pa mene, a mene bi ljubila,« je tiho zamrmral. Zalila me je rdečica, zadrhtela sem in se umaknila. Dvignil je pogled. Njegove modre oči so me uročile. Našobila sem se in mu od daleč poslala poljubček. Kar katapultiralo ga je s stola! Planil je k meni, z dlanimi pokrtil moja lica in rekel: »Zdrava si in polna milosti kakor Marija!« Prikimala sem in ko sem se hotela obrniti, sem na prsih začutila njegovo roko. Lahno je pritisnil nanje. Stekla sem proti kuhinji. Vsa vroča, vsa prežarjena. Ko pa sem prijela kljuko kuhinjskih vrat, je nenadoma zagmelo.

Ozrla sem se, kaplan je sedel pri mizi in vpil: »Preklete babe, golazen prekleta! Lani svinjsko oko v juhi, letos svinjski noht, kaj bo pa drugo leto?!« Stekla sem nazaj. »Ti, antropologinja, ti si to naredila,« je kazal na košček parklja, »kaj?!« »Kozji je,« sem rekla, »od kože iz kuhinje!« »Kaj? Od kože? Si znorela! Vrgel te bom iz samostana!« Izgubil je ravnotežje in padla sva po tleh. Z vso svojo težo se je pritisnil ob moje prsi. Komaj sem dihala, a toliko moči in zraka sem še imela, da sem zavpila. V jedilnico so pritekale sestre, med vrati je stala koza. Glavna kuharica je sklenila roke v molitev: »Kaj pa delate gospod? O moj Gospod, tako mlada je še! O, Gospod, namoči zemljo s solzami svoje radosti in ljubi te solze, o, Gospod! Gospod, vi pa vstanite, dekle bo še škripnilo pod vami.« »Kaj ste mi dali v juho?« je zagrmel. »Nič.« Ko je vstal, je prijel parkelj in ga pokazal: »Kozji je, kaj?! Držite kozo, primite jo!« je vpil in stekel proti vratom. Koza ga je čakala. Ko pa jo je hotel prijeti, se je umaknila – in udaril je z glavo v vrata ...

6. Zavije kruh in ga odloži.

ERIKA: Nad očesom je imel rano, iz nje je polzela kri. Sesedel se je na klop v kotu jedilnice. Iz njega je privrelo: »Kdor veruje vame, ne veruje vame, temveč v tistega, ki me je poslal!« Tista s Krasa pa: »Gospod, kdor vidi mene, vidi kozo, ki sem jo jaz poslala nad vas!« Iz njega je spet bruhnilo nekaj nerazumljivega: »Kot luč sem prišel na svet! In nihče, ki veruje vame, ne ostane v temi.« Obrnila sem se, se sklonila k njemu in se mu opravičila: »Jaz sem kriva za nečednosti. Sodite mi, ubogala bom.«

In nad njegovo glavo so se sklonile vse sestre in ga prosile odpuščanja in milosti. Za kozo, da bi lahko ostala v kloštru. Počasi je vstal in odšel s sklonjeno glavo. »A je poparjen?« je vprašala lastnica koze. »Poparjen ne, lačen pa,« je rekla glavna kuharica in nas nagnala v kuhinjo. Na sredi je ležala koza. Njene oči so bile zaprte. Imele smo občutek, da milo prosi odpuščanja, da celo potihno joče. Tisti jok, tisti kozji izraz, tako mil in strasten hkrati, me še zdaj spominja na otročka, ki se je rodil na Pohorju. Nezaželen dojenček je postal zaželen. Človek ni slabo bitje. Človek je bitje množice. Človek je razmišljajoče bitje. Kako naj sicer razumem reakcijo vasi in očeta mlade mamice? Na eni strani imamo nasilno množico, ki brzda navade posameznika, na drugi posameznika, ki množico ščuva v maščevanje. Pohorje je bilo nekaj drugega. Svetovna antropologija se s takšnim problemom še ni soočila, nikjer nisem našla ustrezne študije o podobnem primeru ... *Prisluhne*. Spet trka. Čudno! Se je že vrnil? Erlač nekaj naklepa, nekaj je narobe z njim. Kdo ve ... Ja, svetovna antropologija se s takšnim problemom še ni soočila. Do leta '61 je bilo drugače: vas je nezakonsko mater takoj obsodila in ji očitala koruzništvo, užitek, izkoriščanje in neznanje. V vlogi braniteljev smo do leta '61 poznali starše, bližnje sorodnike, mogoče še koga, nikoli pa ne cele vasi. Tudi koza je bila v naših očeh nekaj takega: me iz kloštra nismo dovolile, da bi jo po neslavnem pripetljaju s kaplanom spodili iz samostana. Vse ženske smo kozo oboževale kot jagnje božje. Njena lastnica je bila v očeh matere prednice in glavne kuharice mati božja – če ne še kaj več. »Ta nerodnost nas lahko drago stane,« je rekla glavna kuharica in pogled zabodla vame. »Ti boš popravila našo napako! Pojdi za njim in se mu opraviči.« »Ne morem,« zajeceljam. »Moraš,« ukažejo sestre. Stečem torej za njim. Priznam: rada sem to storila. Ni me sram povedati. Po svoje mi je bil všeč. Dohitim ga na hodniku, med stebri.

Ko sem tik za njim, se nagonsko ustavi, počasi obrne, me prime za roko in potegne k sebi. Kot magneta sva bila. Skrijeva se v zatemnjen del stebrišča in med vrata, ki vodijo v kapelo. »Opravičiti se moram.« Utiša me z mehko dlanjo, ki mi jo položi na usta. Roka diši po prezračenih sobanah, iz ust veje vetrič. Na njegovih ustnicah, blagih od hladu, bi se zibala. In potem se cela prilepim nanj. Drgeta, roke divjajo po meni in govori mi: »O, moj Bog, kakšne prsi, kakšni joški! O, moj Gospod, kakšne polovičke! O, moja Milost, kakšna stegna – iz najbolj zdravega kamna, v telesu pa mehko poletnega dne. Na obrazu sonce, vroča voda lije iz tebe, tvoj studenec je izvir zdravja, čiste lepote in nedolžnosti in ...« Vse to mi je govoril. Strastno me otipava, dokler v kapeli ne zazvoni. »Pojdi, dekle,« šepne in me ne izpusti. »Pojdi, pojdi!« ponavlja vedno glasneje in me še vedno ne izpusti. Odpne mi bluzo, dvigne krilo. »Ne!« zakriči, odpre težka vrata in se zaklene v kapelo. Nekaj časa trkam po vratih, potem grem. Takrat se mi je zdelo, da sem srečala sanjskega moškega!

Mislím, da sem obiskovala tretji letnik filozofske, uršulinska koza pa je bila še otrok. Naj ti povem, Engelc, da smo jo klicale Kajfa – kot duhovnika iz Svetega pisma. Ime ji je dala glavna kuharica.

Na Pohorju sem ostala skoraj leto dni. Od začetka sem mesec ali dva prespala pri mladi mamici, potem sem se vračala domov in spet prihajala. Pisala sem doma. Zgoraj, na Pohorju, sem samo zbirala podatke, dogodke in izjave. O dolžnosti, da človek mora biti srečen, sem jaz prva pisala. In to je zapisano tudi v moji doktorski disertaciji. Razmišljala sem o tem, da bi morala poiskati antropološki konec – onkraj antropologije.

Mamica je dneve in noči jokala nad svojo nesrečo. Prišlo mi je na misel, da je v človeku infantilni mehanizem, ki razumu narekuje: Bodi srečen, nesrečo potisni v kot, ne popisuj svojega življenja, ne loči pene od valov! Ampak dekle sem prepričala v nasprotno! »Če želiš postati srečna, moraš skozi procedure nesreče; ne za vsako ceno, ampak vsaj zdaj, ko te napada lastni oče. Ko si v godlji, moraš misliti na slastno, vročo, dobro juho.« Jaz sem vrgla petardo sreči v obraz že leta '61! Pohorsko dekle je bilo prepričano, da z otrokom nikoli ne bosta užila blagostanja. Nezakonski otrok da jo bo za večno potisnil v srednji vek, v revščino, v stalne poraze!

7. Iz miznega predala vzame brošuro, na njej z zlatimi črkami: Erika Ergula, Doktorska disertacija.

ERIKA: Leto '61 ni bilo posebno leto, običajno kot vsako drugo pred njim. Ljudje so podnevi delali, ponoči spali ... Pri dekletu pa sem dobila občutek, da je predstavnica nečesa drugega: novega socialnega gibanja. Ona bi podnevi delala, noč pa bi rada imela zase. Rada bi se zabavala. Rekla sem ji, da je prav to prakticirala – in kaj se je izcimilo iz tega? Otrok! Očetovo sovraštvo. Po mesecu ali dveh je punca dvignila glas in mi vrgla: »Ste videli, kaj se je zgodilo: vsa vas je na moji strani.« To je naključje, sem mislila sprva. Potem sem prepričanje spremenila. Tako kot koza, ki je v loncu izgubila del svojega parklja in je od takrat naprej šepala. Koza Kajfa je živela moje življenje – ne moje, da ne bo nesporazuma, ampak kot se to reče, svoje, moje življenje, saj se razumemo – več časa svojega življenja je živela moje življenje. Sestre uršulinke in stanovalke v kloštru smo se najbolj bale njenega konca. *Prisluhne*. Tako trka moja Emica. Kdo ve, kje se potepa? Moje nasprotje je. Jaz čepim v varovanem stanovanju, ona svobodna leta po zraku. Obišče Afriko, čez teden dni je v Aziji in že leti v Peru! Ne razumem je. Emica mi še edina daje upanje, da si drug drugemu ne gledamo v oči kot gnili krompirji v vlažni kleti. Emica je prišla na

svet tako kot vsi drugi otroci. Zagledala sem ga, mu dala in – zanosila. Na Pohorju. Malo me je sram povedati, s kom sem se zapletla. S tistim zahojenim očetom mlade mamice. To sem storila v prepričanju, da bom zavarovala njeno in dojenčkovo življenje. Neprijetna izkušnja mojega življenja. Ampak če povem naravnost in po resnici: uživala sem kot še nikoli. Stari divjak je mislil: »Daj, privošči si jo, prvega ne pozabi nikoli.« To, da je prvi, sem mu povedala sama, koza neumna. Ko sem kasneje poizvedovala, če stari še živi, sem izvedela za njegov konec in da je njegov grob v Oplotnici. Na živce mi je šel. Izkoristil me je. Res grdo me je izkoristil! Pa tudi rosno mlada nisem bila več. Vem, kaj si je mislil, divjak: »Devica stara! Bo že dala, ker misli, da zadnjič širi noge.« Noge sem širila bolj malo, v glavnem sva se dotikala s hrbti, včasih sem slišala njegov krulež v želodcu ... In ko sem nekega jutra dvignila rolete na oknu, ga ni bilo več. Emici sem razkrila avanturo z njim. Skomignila je z rameni in odšla. Brez pozdrava. Ne vem, na Finsko ali kam. Počutila sem točno kot koza Kajfa. Tudi njej so nazadnje vsi ušli. Nepričakovano je zbolela in poginila. Od rož, ne vem, mogoče od jedi, ki so jih uršulinke pripravljale za kaplana ... Odrle so jo, razkosale in pojedle. Grozne ženske! Najlepši kos mesa so spekle kaplanu. Krožnik je polizal. Koza Kajfa je imela dobro meso, kaj ne bi, jedla je imenitno, včasih boljše kot sestre. Na kozo in nanje sem kmalu pozabila. Na svojega prvega ljubčka, na kaplana, pa ne. Za moj 50. rojstni dan je prišel pome – ravno sem čistila svoje kolo – poklical me je s ceste in pomahal z vstopnicami. In sem šla z njim na koncert.

Ko sva izstopila iz avta, se je pred naju postavila lepa ženska, stara nekaj nad trideset. Opazil je mojo zadrego. »Moja kuharica,« jo je predstavil. »Premlada za vas,« mu zabrusim. »In kdo je?« sem ga vprašala. »Doktorska disertacija,« je bleknil, »v tvojem doktoratu nastopa.« Mladenka je prikimala, se nasmehnila, me prijela za roko in odšli smo na koncert.

10. Odide. Slišati je hrup vode v stranišču. Vrne se s toaletnim papirjem.

ERIKA: S kaplanom sem hitro končala. No, niti začela nisem. Naslednji dan sem prišla k spovedi. »Ljubim nekoga! Ljubim vas! Zelo vas imam rada, vse bi vam dala! Kaj naj storim?« Zavije se v molk. Na drugi strani mreže zaslišim čudne zvoke: škripanje klopi, butanje in stokanje. Naložim še nekaj vročih besed o naju: o moji ljubezni do njega, o njegovih večnih sledih, ki jih pušča na mojih prsih in stegnih ... Prisluhnem. Tiho zapustim spovednico, odprem vrata, kjer on sedi, in ga zagledam: zleknjen ječi, z levico dviga svoj črni plašč, z desnico si mečka svoj ud. ... Pa tako trden se mi je zdel, zdrav in pošten, čist in človeški ...

Zazvoni telefon. Kdo je spet? A, Madžarica moja! Ko vidim sedenke na telefonu, takoj vem, kdo je! Kaj neki bi rada? Halo! Halo! Ilonka! Igen, én vagyok. Jó napot! Dehogy is! Nem, nem bírok. Megjelenetetni? Hol? Igen, igen, te csak jelentezsd meg. Semmibe sem kerül. Az idó? Napos. Szia. Toliko je stara kot moja Emica. Ilonka Kardoš piše doktorat! Brezveze! Ženska z doktoratom je kot blondinka z možgani!

11. Vzame telefon in zavrti žico, ki ni priključena v telefonsko vtičnico.

ERIKA: Engelc, kje sem že ostala? Aja. Emici moram najti moškega, sama ga ne bo. Za potomstvo ga rabi. V vasi na Pohorju je premožen fant naredil otroka revnemu dekletu. Jaz vztrajam pri revnem moškem, Emica pa seveda sanja o

bogatem. Ona je bogata, torej rabi revnega; takega, ki jo bo nasadil. Engeln, a me ti sploh poslušaj? Čeprav je Emica moja doktorsko disertacijo prebrala stokrat, je še vedno sama. »Pa pojdi v Evropark,« sem ji svetovala, »tam boš našla moško družbo.« Emica ni grda, no ja, njena debela stekla v očalih, to že malo moti ... Tudi Evropark sta naredila psihoza in denar. Gospod Erlač, ta, ki trka na moja vrata, v mojo tezo seveda ne verjame. Posmehuje se mi, ampak nekega dne ga bom prepričala. Vsak teden poskušam. Ja, celo tako daleč grem, da včasih z njim obiščem Evropark. Ne, ne grem noter, zunaj ga počakam, včasih čakam uro. Včasih celo popoldne. In zgodilo se je že, da ga sploh nisem dočkala in sem morala sama na avtobus in na Tezno.

12. Rezino kruha zavije v toaletni papir. Začne se oblačiti.

ERIKA: Ja, ta Evropark! Koliko špecerije znosijo v svoje avte! Ampak ko napolnijo prtljavnike, se ne odpeljejo! Kje pa, nazaj rinejo: grejo na kavo, pojedjo kakšno mehiško jed in popit tekilo in koka kolo – pa gledat ženske. Mislim, da tudi gospod Erlač špega za njimi. Ubogi človek! Mene pa pusti spodaj pred dvigalom. V Evropark ne grem več pa pika! Pred nekaj dnevi me je zgrabila prava psihoza: znašla sem se v maničnem stanju, hotela sem z liftom gor v trgovino, zaželela sem si krzno, torbico, čevlje, parfum, šminko, novo barvo za lase. Komaj sem se brzdala. Ušla sem psihozi: zbežala sem iz garaže, se zunaj nadihala svežega zraka in se spustila na breg ob Dravi. A nisem dolgo stala tam, ko sta prišla dva policaja: »Draga gospa, dober dan, lepo mesto, kaj? Kako ste? A ne bi rajši šla z nama na čaj v Evropark?« Pa take sta mi trobila. »Manija!« sem siknila proti njima. Eden od njiju je prikimal: »Rekel sem ti, pokliči reševalce, ta ni pri sebi.« »Kaj?! sem zavpila, »vama bom dala reševalce, izginita mi izpred oči!« In sta odšla, no ja, odšli smo, pospremila sta me v Evropark. Popili smo čaj, ki sem ga jaz plačala – zelenega sta naročila, bebca, – in zagrozila sem jima, da ju bom prijavila, policaja pa:

»Gospa, mislila sva, da gre za suicid, nekdo je prijavil, nek moški, midva sva tu po uradni dolžnosti, reševala sva življenje ...«

Vstala sem, se zahvalila za njuno prijaznost in odšla rekoč: »Antropologija – vsaj na slovenskih tleh – ne bo nikoli izumrla! Zaradi vaju ne bo!« Debelo sta me pogledala, črhnila pa nobene. Pred dvigalom sem potem na srečo našla gospoda Erlača, skupaj sva odšla: on na avtobus, jaz pa na bicikel ... *Pohiti k vratom.* »Naprej, odprto je! Takoj, takoj, to vaše trkanje, ne gnjavite! Samo oblečem se do konca, ja, ja, takoj, takoj!«

13. Poišče plastično vrečko, jo skrbno zloži in vtakne v žep. Odide. Slišati je zaklepanje. Premolk. Pa odklepanje. Vrne se, vzame berglo, odide. Pa spet zaklepanje. Premolk. Odklepanje. Vstopi. Poišče še eno plastično vrečko, jo natančno zloži in vtakne v žep. Odide. Premolk. In spet hrum pri vratih.

ERIKA *glasno v offu:* Gospod Erlač, kaj me pošiljate semintja, saj je zaklenjeno, rekla sem vam, da sem zaklenila, vi pa »pozabljiva, pozabljiva ...«
Joj, kako sem vam mudi, ne bo nama pobegnil! Evropark že ne!

14. Pade kletka. Zatemnitev. Osvetlitev. Hrum pri vratih. Ne more vstopiti.

ERIKA *glasno v offu:* Ne morem noter! Naj se gre solit tako varovano stanovanje! Naj mi kdo pomaga odklenit vrata! Krucifiks, kje ste, gospod Erlač! A ste mogoče notri? Engelca sem pozabila!

15. V sobo ne pride skozi vrata, ampak iz osvetljenega prostora, kjer je občinstvo. Potiska kolo, na balanci drži berglo.

ERIKA: Kdo mi je to naredil? *Dvigne bicikel in zavrti kolo.* Kdo je predril moje kolo! Gospod Erlač, vi? Kje ste? Ni ga tukaj? Ste mogoče vi? Kaj pa vi? A tudi

ne? Kako si drznete! S praznima zračnicama se moj Englec ne bo peljal! Res ne, ne poznate ga! Nimate pojma, kakšen golob je to! Nimate pojma, nimate pojma ...

16. Tik pred zatemnitvijo se na vratih sobe za trenutek ali dva prikaže moški v belem plašču.

ERIKA: Gospod Erlač! Gospod Erlač!